

Puolustusministeriö
PL 31
00131 Helsinki

Lausuntopyyntö 14.1.2008

**JEHOVAN TODISTAJIEN VAPAUTTAMINEN ASEVELVOLLISUUDEN
SUORITTAMISESTA – ARVIO NYKYTILANTEESTA JA
SÄÄNTELYVAIHTOEHDOSTA (Komiteanmietintö 2007:1)**

Pyydettyinä lausuntona Totuuden Ystävät antaa lausuntonsa.

Laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa 654/1985; vapautuslaki on yksi niistä monista laeista, jotka kohdistavat erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia henkilöihin näiden uskonnollisen tai ateistisen aseman perusteella. Tämä eriarvoinen asiain tila on vallinnut ”aina”. Sitä ei ole haluttu korjata, mutta parannusta on kuitenkin tapahtunut viime vuosisatojen aikana.

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenmäärää voidaan käyttää sen mittarina kuinka merkittäviä etu- tai erioikeuksia (suosintaa) näiden jäsenille on annettu ja vastaavasti mittarina syrjinnän ankaruudesta. Uskonnollisten yhdyskuntien ulkopuolella oleville ei ole myönnetty mitään etuoikeuksia. Heidän syrjintänsä on räikeintä.

On harvinaista, että muulle kuin uskonnolliselle valtaryhmälle myönnettäisiin etu- tai erioikeuksia tai minkäänlaista suosituimmuusasemaa. Suomessa tästä on poikkeuksena Suomen ortodoksisen kirkon valtiokirkkoasema runsaine etu- ja erioikeuksineen sekä myös Jehovan todistajien uskonnollinen yhdyskunta, esimerkkinä po. vapautuslaki. Jehovan todistajien yhdyskunta on valtiokirkkojen jälkeen jäsenmäärältään suurin uskonnollinen yhdyskunta. Kaikkein pienimmilläänkin uskonnollisilla yhdyskunnilla on joitakin etuoikeuksia verrattuna yhdyskuntiin kuulumattomien katsomusyhteisöihin.

Komitean mielestä vapautuslain säätämisen takana olisivat olleet ennen muuta humanitaariset syyt (huonot vankilaolot). Kuitenkaan komitea ei sanallakaan mainitse sitä, että nämä syyt ovat kadonneet. Suomen vankilat ja kaikki niissä asiakkaille tarjottavat palvelut ovat radikaalisti kohentuneet vuosikymmenten kuluessa. Lakeja rikkoneet ja siitä tuomitut rikolliset viihtyvät niissä nyt paremmin kuin ennen.

Siviilipalveluspaikoissa voi nykyisin suorittaa siviilipalvelusta monin sellaisin tavoin, jotka ovat yhteiskunnalle hyödyllisiä ja veronmaksajille halpoja. Valitettavasti on myös jonkin verran uskonnollisiin yhdyskuntiin sidoksissa olevia siviilipalveluspaikkoja, joissa suoritettun palvelun yleishyödyllisyys voidaan perustellusti kyseenalaistaa. Ainakaan suoraan uskonnon levittämiseen tähtäävä työ ei voi olla tällaista.

Jehovan todistajat on yhdyskunta, joka keskittyy vain uskonnon levittämiseen, eikä sillä ole esim. merkittävää sosiaalista toimintaa. Tämä pitää ottaa huomioon, jos Jehovan todistajien yhdyskunnan hakeutuminen siviilipalveluspaikaksi joskus aktualisoituisi. Ajatus tällaisesta palveluspaikasta on kuitenkin valtion houkutin eritoten tilanteessa, jossa vapautuslaki kumottaisiin.

On kummallista, ettei komitean mielestä vapautuslain soveltaminen ole aiheuttanut käytännön ongelmia. Lain varjopuolesta vaietaan. Ne sadat kokonaiskieltäytyjät, jotka eivät ole kuuluneet Jehovan todistajien yhdyskuntaan, ja joista monet ovat olleet ateisteja, ovat aiheellisesti katkeria kärsittyään pitkiä, ehdottomia vankeusrangaistuksia ja valtion heihin kohdistamaa syrjintää vakaumuksensa seurauksena. Yksilön kannalta tällaista menettelyä ei voi sanoa ”kohtuulliseksi” (vrt. s. 50).

Suomen mahdollisesti saama kielteinen julkisuus, jos vapautuslaki kumottaisiin, on asetettu kansalaisten yhdenvertaisuuden edelle. Muodikkaan imagon varjelun ei pitäisi mennä näin pitkälle. Valtio vastatkoon lakiensa seurauksista.

Se, että monissa muissakin Euroopan valtioissa etu- ja erioikeudet koskevat yleensä vain valtakirkkojen jäseniä tai johtavia jäseniä (papit, opettajat), ei lievennä Suomessa harjoitettua syrjintää eikä oikeuta sitä.

Komitea kirjoittaa (s. 43), että vuoden 1987 alusta lukien ”kaikki halukkaat pääsivät vakaumuksensa mukaiseen palvelukseen”. Näin ei ollut asian laita. Esim. ne ateistit, jotka olisivat halunneet suorittaa siviilipalveluksensa Vapaa-ajattelijain liitto ry:ssä, eivät sinne päässeet, koska liittoa ei hyväksytty siviilipalveluspaikaksi, vaikka se kykeni täyttämään kaikki paikalta vaadittavat edellytykset ja vastaamaan siviilipalvelusta suorittavan henkilön aiheuttamista kustannuksista.

Jehovantodistajat Suomessa kuten muuallakin (Euroopassa ainakin Kreikassa ja Bulgariassa), ovat voineet suorittaa siviili- tai siihen rinnastettavaa palvelusta 1.5.1996 lukien ilman, että heihin tämän takia kohdistettaisiin rangaistuksia kuten esim. yhdyskunnan seurakunnasta erottaminen. Asiasta tuli yhdyskunnan seurakunnan jäsenen omantunnon kysymys. Tämä on tärkeä seikka, joka vankilaolojen parantumisen lisäksi kertoo vapautuslain perusteiden poistuneen.

Kun nykyisin kaikki uskonnolliset yhdyskunnat voivat hakeutua siviilipalveluspaikoiksi, tulee vaatia, että niissä suoritettava palvelu olisi yleishyödyllistä, ei yleisvahingollista.

Vapautuslaki on voinut houkutella nuoria miehiä Jehovan todistajien yhdyskunnan seurakuntien jäseniksi sekä kiinnittää heidät vuosikausiksi tähän yhdyskuntaan. Yksilön kannalta tämä ei ole välttämättä hyvä asia. Samalla valtio on edesauttanut yhden yhdyskunnan jäsenhankintaa ja uskonkäsityksen levittämistä. Jehovan todistajat on lisäksi yhdyskunta, joka tuottaa valtaosan uskontojen uhreista. Monet heistä ovat päätyneet Uskontojen uhrien tuki ry:n jäseniksi. Entiset jehovantodistajat ovat jopa organisoituneet tiedottamaan ja valistamaan ihmisiä niistä vaaroista ja kärsimyksistä, joita itse kokivat ollessaan yhdyskunnan seurakunnan jäseninä.

Siviilipalveluslain (28.12.2007/1446) 8 §:n 2. momentin 3) ja 4) kohtien mukaisiin palveluspaikkoihin ei voida määrätä siviilipalvelusvelvollista vastoin tämän nimenomaista suostumusta. Siviilipalvelusta suorittavalla on myös vakaumuksen suoja (36 §). Tämä on tärkeä ja hyvä asia.

Totuuden Ystävät ei hyväksynyt vapautuslakia sitä säädettäessä. Kanta ei ole muuttunut. Aikanaan vapautuslain säätämiseksi esitetyt perusteet ovat lakanneet olemasta.

Nykytilan säilyttäminen on syrjinnän jatkamista. Se tulee lopettaa.

Vapautuslain soveltamisalan laajentamisessa on ylitsepääsemättömiä ongelmia. Laajentamista ei tule sitoa minkään yhteisön jäsenyyteen. Se tarkoittaisi niiden henkilöiden syrjintään, jotka eivät halua kuulua mihinkään yhteisöön. Vapautus yksilöiden vakaumuksen perusteella taas johtaisi vakaumuksen tutkintaan. Tämä osoittautui epäonnistuneeksi ratkaisuksi jo asevelvollisten tutkintalautakunnan kohdalla. Lautakunta lakkautettiin vuoden 1986 lopussa.

Korvaava palvelus uskonnollisessa yhdyskunnassa ei ole mahdollista, koska Jehovan todistajien yhdyskunta tuskin hakeutuu tällaisen palvelun suorituspaikaksi. Se olisi osoitus pitkälle menevästä yhteistyöstä valtion kanssa yleisen maanpuolustusvelvollisuuden toteuttamiseksi, seikka, joka ei miellytä Jehovan todistajien yhdyskuntaa. Näin jehovantodistajia ei voida määrätä palveluun omaan yhdyskuntaansa tai sen seurakuntaan. Yhtä mahdottomalta tuntuu, että jehovantodistaja suostuisi palvelemaan jossakin muussa uskonnollisessa yhdyskunnassa, joka toimii palveluspaikkana.

Vapautuslaki tulee kumota. Siviilipalveluksessa on tarjolla hyödyllistä, maallista työtä kaikille, jotka sen hyväksyvät. Se on reaalin vaihtoehto asevelvollisuuden suorittamiselle puolustusvoimissa. Myös vankila on vaihtoehto. Suomen valtio ei toistaiseksi tarjoa muita vaihtoehtoja. Yksilö valitsee itselleen parhaiten sopivan vaihtoehdon.

Kunnioitavasti

Kalevi Korppi
esimies